

Kinderen in scheidingssituaties: Wie luistert er naar het kind?

FJR 2016/29

De betrokkenheid van het kind binnen (echt)scheiding is in grove lijnen vastgelegd in de Wet bevordering van voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding. De invulling daarvan wordt door elk ouderpaar anders gedaan. Binnen mediation wordt aan deze betrokkenheid aandacht gegeven. Ouders kunnen zich laten helpen in hun ouderrol door het laten voeren van een kindgesprek met hun kind.

1. Scheidingen

Scheidingen komen regelmatig voor. Uit onderzoek blijkt dat in 2014 ruim 33.000 Nederlandse huwelijken zijn ontbonden door middel van een echtscheiding (Spruijt & Kormos, in: *Handboek scheiden en de kinderen* 2014). Daarmee maken circa 70.000 kinderen jaarlijks de echtscheiding van hun ouders mee (Spruijt & Kormos, in: *Handboek scheiden en de kinderen* 2014; Spruijt, in: *Scheidingskinderen* 2007; Latten, *Bevolkingstrends* 2004, p. 45-60). Naast deze formele echtscheidingen en verbreking van geregistreerde partnerschappen in juridische zin, zijn er natuurlijk ook ongehuwde partners met kinderen die uit elkaar gaan. Dit soort scheidingen wordt in Nederland niet geregistreerd.

Een scheiding kan verstrekende gevolgen hebben voor het functioneren, de ontwikkeling en het welzijn van de kinderen (Van Lawick & Visser, in: *Kinderen uit de Knel* 2014; Amato, *Journal of Marriage and Family* 2010, p. 650-666; Singendonk & Meesters, in: *Kind en echtscheiding* 2002). Uit onderzoek van Buysse et al (in: IPOS 2011) blijkt dat kinderen niet zozeer lijden onder de optredende veranderingen die gepaard gaan met een scheiding, maar voornamelijk lijden onder de chronische conflicten tussen de ouders (Ter Voert & Geurts, in: *Cahiers* 2013). Een scheiding kan een jarenlang proces zijn waar de kinderen enerzijds bloot worden gesteld aan verwijten, wantrouwen en destructief gedrag tussen de beide partners en anderzijds te maken krijgen met een tekort aan aandacht of steun van hun strijdende ouders. (Spruijt & Kormos, in: *Handboek scheiden en de kinderen* 2010). De aandacht van de ouders is gericht op de onderlinge strijd en niet op het kind. Het kind verliest daarmee niet alleen aandacht maar ook zicht en grip op de situatie. Gebrek aan inbreng, het gevoel dat het leven je overkomt, is minstens zo schadelijk als de ouderlijke conflicten. (Thibaut & Walker, *California law review* 1978, p. 541-566)

In het verleden werd een scheiding voornamelijk gezien als een 'grote mensen' zaak. De rol van de kinderen is in de laatste jaren echter sterk veranderd. Kinderen worden meer betrokken bij het scheidingstraject. Ze worden vaker gehoord en er is meer aandacht voor de toekomst van de kinderen. Ouders worden verplicht afspraken te maken aangaande de kinderen onder meer door het opstellen van een ouderschapsplan met een zorg- en contactregeling. Mediators kunnen ouders begeleiden bij het maken van deze afspraken en het bepalen van een strategie voor de toekomst. Tegenvoerdig wordt een mediator in zes van de tien scheidingen ingeschakeld (Spruijt & Kormos, in: *Handboek scheiden en de kinderen* 2014). De mediator heeft een onafhankelijke rol en neemt in geen geval beslissingen ten aanzien van het conflict. De mediator neemt een meervoudig partijdige positie in en begeleidt het proces op basis van vrijwilligheid, vertrouwelijkheid en veiligheid. Mediation blijkt steeds vaker ter hand genomen te worden als alternatief voor formele procedures (Brenninkmeijer et al, in: *Handboek mediation* 2009).

Binnen de mediation wordt tevens aandacht besteed aan de kinderen in de scheidingssituatie. Ouders die gaan scheiden zijn sinds 1 maart 2009 wettelijk verplicht door de inwerkingtreding van de Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding, tot het opstellen van een ouderschapsplan (Ter Voert & Geurts, in: *Cahiers* 2013). In dit plan worden afspraken gemaakt omtrent de verdeling van de zorg en de verantwoordelijkheden met betrekking tot de kinderen (Vermeulen, in: *een ouderschapsplan maken* 2008). Ouders zijn bij dezelfde wet verplicht om de kinderen te betrekken bij het opstellen van dit ouderschapsplan (Ter Voert & Geurts, in: *Cahiers* 2013). Er wordt in deze wet geen invulling gegeven aan de wijze waarop de kinderen betrokken dienen te worden.

In praktijk blijkt dat de kinderen steeds vaker betrokken worden bij het scheidingstraject door middel van een kindgesprek (Ter Voert & Geurts, in: *Cahiers* 2013). Echter, er bestaan geen richtlijnen ten aanzien van deze kindgesprekken. Geen richtlijnen over wie de gesprekken moet voeren, noch over de manier waarop de gesprekken gevoerd moeten worden of over de manier waarop deze gesprekken teruggekoppeld moeten worden aan ouders. Uiteraard wordt er wel over deze richtlijnen gespeculeerd. Zo wordt aan de ene kant verondersteld dat de uitvoerende mediator het best in staat is tot het voeren van kindgesprekken (Baracs & Vreeburg-van der Laan, in: *De Kinderombudsman* 2014). Aan de andere kant wordt verondersteld dat het in het belang van het kind is wanneer de mediator hier niet bij betrokken is en een extern gedragsdeskundige wordt ingeschakeld, bijvoorbeeld een psycholoog of pedagoog (Ter Voert & Geurts, in: *Cahiers* 2013). Ook gaan er stemmen op om de kinderen alleen in gesprek te laten gaan met diegene die de

¹ Katinka van Zon is ontwikkelingspsychologe en eigenaar van Kinderpraktijk Vota; Anneke van Teijlingen-Pover is MfN-registermediator, familie-mediator, bijzondere curator en eigenaar van Mediation voor Jou; Lisette van der Lans is MfN-registermediator, familiemediator en eigenaar van Mediation voor Jou; Annematt Collot D'Escury-Koenigs is universitair docent aan de Universiteit van Amsterdam.

uiteindelijke beslissing neemt over de zorgverdeling: de ouders (Ter Voert & Geurts, in: *Cahiers* 2013).

2. **Waarom is het belangrijk om kinderen te betrekken bij de scheiding?**

2.1. *Juridisch perspectief*

De afgelopen decennia is er meer aandacht gekomen voor de rechten, plichten en belangen van kinderen in scheidingssituaties. Dit komt tot uitdrukking in de Wet bevordering van voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding. Meer in algemene zin worden de rechten van het kind gewaarborgd door het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) (Baracs & Vreeburg-van der Laan, in: *De Kinderombudsman* 2014). Zo wordt in het verdrag vermeld dat bij alle maatregelen die het kind betreffen, het belang van het kind een eerste overweging is. Daarnaast heeft ieder kind het recht zijn mening vrijelijk te uiten in aangelegenheden die het kind betreffen. Deze mening dient gewicht te krijgen naargelang de leeftijd en het ontwikkelingsniveau van het kind (Coenraad, *Journal of Social Welfare & Family Law* 2014, p. 270-380). Deskundigen wijzen erop dat kinderen al heel vroeg, rond een jaar of vijf, zes, in staat zijn om hun directe belangen duidelijk te maken (Spruijt & Kormos, in: *Handboek scheiden en de kinderen* 2014). Kortom, kinderen hebben wettelijk het recht om gehoord te worden in zaken die hun belang treffen. Het gewicht van dit recht neemt toe met de leeftijd.

2.2. *Psychologisch perspectief*

Daarnaast blijkt uit onderzoek dat het van psychologisch belang is om kinderen te betrekken bij de besluitvorming rondom de scheiding (Cashmore, *Children and Youth Services Review* 2011, p. 515-520). In het onderzoek van Cashmore (2011) wordt aandacht besteed aan twee argumenten voor het betrekken van kinderen bij de besluitvorming: *enlightenment* en *empowerment* (Mannion, *Discourse: studies in the cultural politics of education* 2007, p. 405-420; Warshak, *Family relations* 2003, p. 373-384). Onder *enlightenment* wordt verstaan dat kinderen belangrijke informatie kunnen verstrekken met betrekking tot hun eigen perspectieven en ervaringen. Informatie die kan bijdragen aan beter geïnformeerde beslissingen en aan positieve en werkbare regelingen (Cashmore, *Children and Youth Services Review* 2011, p. 515-520). Onder *empowerment* wordt verstaan dat kinderen op verschillende manieren baat kunnen hebben bij het betrokken worden bij de besluitvorming. Kinderen zouden op deze manier leren om beslissingen te nemen, ze ervaren een grotere mate van controle en ze ervaren een stijging in hun gevoel van eigenwaarde. Het kind wordt erkend als een persoon met belangen in en ideeën over de beslissing, in plaats van slechts als het onderwerp van zorg of erger, een complicerende factor (Smart & Neale, *Family Law Bristol* 2000, p.163-169). Als kinderen geïnformeerd worden en/of mee kunnen beslissen, is het risico op het ontwikkelen van internaliserende problematiek aanzienlijk kleiner.

Het belang van *enlightenment* en *empowerment* wordt ondersteund door het traditionele *Instrumental Procedural*

Justice model (Thibaut & Walker, *California law review* 1978, p. 541-566). Dit model richt zich op de veronderstelde eerlijkheid en rechtvaardigheid van een beslissing of een besluitvormingsproces. In dit model wordt gesteld dat de mate waarin iemand een beslissing als eerlijk of rechtvaardig ervaart, afhangt van de mate van controle die zij (dacht te) hebben gehad tijdens de besluitvorming. Binnen dit model wordt onderscheid gemaakt tussen controle over de uitkomst (*choice*) en controle over de informatie die terechtkomt bij degene die uiteindelijk beslist (*voice*). Wanneer kinderen een hogere mate van zowel *choice* als *voice* hebben ervaren tijdens het besluitvormingsproces, blijkt dat zij de beslissing als eerlijker ervaren, gelukkiger zijn met de beslissing en meer geneigd zijn zich aan de gemaakte afspraken te committeren (Thibaut & Walker, *California law review* 1978, p. 541-566). Dit benadrukt het belang van het betrekken van de kinderen bij het besluitvormingsproces rondom de scheiding.

2.3. *Beperken van consequenties van de scheiding*

Doordat de veiligheid van het gezin als gevolg van de scheiding (tijdelijk) wegvalt, is er bij de overgrote meerderheid van de kinderen sprake van verdriet, verwarring, boosheid en angst (Neuman & Romanowski, in: *En de kinderen scheiden mee* 2011). Daarnaast komt het vaak voor dat kinderen zich schuldig voelen of zich schamen voor de scheidingssituatie, de ruzie en het verdriet van hun ouders (Neuman & Romanowski, in: *En de kinderen scheiden mee* 2011). Wanneer er onvoldoende aandacht en tijd aan deze emoties wordt besteed, kunnen deze gevoelens uitgroeien tot zowel internaliserende als externaliserende problematiek, waaronder een lage zelfwaardering, depressiviteit, stress, agressief gedrag en delinquentie (Spruijt, Kormos, Burggraaf & Steenweg, in: *Literatuuronderzoek Omgang na Scheiding* 2002; ter Voert & Geurts, in: *Cahiers* 2013). Uit onderzoek blijkt dat de kinderen in de eerste twee jaar na de scheiding de meeste negatieve gevolgen van de scheiding ondervinden (Spruijt, Kormos, Burggraaf & Steenweg, in: *Literatuuronderzoek Omgang na Scheiding* 2002). Er zijn echter ook kinderen die na deze twee jaar te maken krijgen met lange termijn gevolgen. Zo blijken kinderen van gescheiden ouders meer problemen te ervaren op school, meer problemen te hebben in vriendschapsrelaties, in meerdere mate gebruik te maken van geestverruimende middelen en significant vaker te gaan scheiden dan kinderen uit intacte gezinnen (Spruijt & Kormos, in: *Handboek scheiden en de kinderen* 2014; Singendonk & Meesters, in: *Kind en echtscheiding* 2002; Manning & Smock, *Social Forces* 1999, p. 87-116; Amato & Keith, *Psychological bulletin* 1991, p. 26-30).

Wanneer partners besluiten een gezin te vormen, ontstaat er een gezinssysteem. Binnen dit systeem is er sprake van bepaalde subsystemen, waarin zich interactiepatronen hebben ontwikkeld. Deze patronen vormen samen de gezinsstructuur (Munichin, in: *Gezinstherapie* 2008). Binnen deze gezinsstructuur is bepaald hoe gezinsleden zich tot elkaar verhouden en hoe ze met elkaar omgaan. Deze verhoudingen en interacties zijn continu in beweging en vormen daarmee een dynamisch geheel (Hendriks, *Tijdschrift Rela-*

tierecht en Praktijk 2012, p. 255-258). Wanneer er sprake is van een scheiding, worden de verhoudingen tussen de gezinsleden, en daarmee tussen de subsystemen, verstoord. Hieronder wordt schematisch weergegeven wat er met de gezinsstructuur gebeurt wanneer het gezin te maken krijgt met een scheiding (Munichin, in: *Gezinstherapie* 2008).

Gezinsstructuur voor de scheiding

Man	Vrouw	Partner subsysteem
Vader	Moeder	Ouder subsysteem
Dochter	Zoon	Kind subsysteem

Gezinsstructuur na de scheiding

Man	X	Vrouw	Ex-partner subsysteem
Vader		Moeder	Ouder subsysteem
Dochter		Zoon	Kind subsysteem

De partnerrelatie tussen de man en de vrouw wordt verbroken, waardoor het partner subsysteem veranderd in een ex-partner subsysteem. De ouders dienen de rol van partner en ouder te ontvlechten, waarbij men zich voornamelijk moet gaan richten op de ouderrol (Hendriks, *Tijdschrift Relatierecht en Praktijk* 2012, p. 255-258). Deze verandering vergt veel, zowel van de ouders als van de kinderen. Uit onderzoek blijkt dat er in deze periode minder aandacht is voor de opvoeding van de kinderen, waardoor de ouder-kind relatie onder druk komt te staan (Spruijt & Kormos, in: *Handboek scheiden en de kinderen* 2014). Het herdefiniëren van de ouderrol is eigenlijk per definitie niet een zaak van de vader of moeder alleen. Zonder kind kun je geen ouderrol vervullen. In die herdefiniëring is het daarom van belang ook het kind te betrekken.

3. Op welke wijze wordt het kind betrokken binnen mediation?

3.1. Ouders

Ouders kunnen zelf in gesprek gaan met hun kinderen. Ouders kennen hun kinderen immers als geen ander. Daarbij kunnen de kinderen hun ouders, in de meeste situaties, volledig vertrouwen. Kinderen voelen zich veilig bij hun ouders, waardoor zij veelal in staat zijn om hun gedachten en emoties met hen te delen. Delen met elkaar is het gevolg van de fundamentele verbondenheid tussen ouder en kind, die delen vanzelfsprekend maakt. In nagenoeg alle gezinssituaties voelen kinderen deze fundamentele verbondenheid met en loyaliteit naar hun ouders (Van Heusden & Van den Eerenbeemt, in: *Balans in Beweging* 1983). Dit wordt ook wel zijns-loyaliteit genoemd.

Het delen van gedachten en emoties met je ouders binnen een scheidingssituatie is echter niet altijd vanzelfsprekend. Hierin kan het gevaar van een loyaliteitsconflict schuilen. Naar aanleiding van een scheiding kan de loyaliteit van kinderen onder druk komen te staan (Hendriks, *Tijdschrift Relatierecht en Praktijk* 2012, p. 255-258). Er is sprake van een loyaliteitsconflict wanneer er (onbedoeld) van het kind wordt verwacht dat hij een keuze maakt tussen zijn beide ouders. Maar een kind wil en kan veelal niet kiezen tussen beide ouders. In sommige gevallen is deze situatie zelfs zo ondraaglijk voor het kind dat het kind ertoe komt om één van de ouders geheel af te wijzen (Hendriks, *Tijdschrift Relatierecht en Praktijk* 2012, p. 255-258). Dit om verdere pijn te voorkomen.

3.2. Professional (tevens de mediator)

3.2.1. Vanuit het kind

Een gesprek met de mediator heeft vanuit het perspectief van het kind zowel voor- als nadelen. De kinderen zijn veelal op de hoogte van het feit dat hun ouders met de mediator in gesprek zijn om afspraken te maken over de scheiding. Wanneer deze mediator tevens in gesprek gaat met het kind, kan dit ervoor zorgen dat het kind een gevoel van controle ervaart. Doordat het kind de gelegenheid krijgt zijn *voice* en *choice* te laten horen, in een gesprek met iemand die ook met zijn ouders in gesprek is, kan het kind een gevoel van gelijkwaardigheid ervaren.

Dit brengt echter ook een nadeel met zich mee. De mediator is binnen het mediation traject immers meervoudig partijdig. Wanneer de mediator besluit in gesprek te gaan met het kind, bestaat er een kans dat het kind uitgesproken behoeften, belangen of wensen heeft ten nadele van (één van de) ouders. Op dat moment heeft de mediator een probleem: hij/zij heeft, spreekwoordelijk, twee petten op. De mediator is in dit geval niet of moeilijk in staat de ouders te adviseren en informeren naar aanleiding van het kindgesprek. Dat zou er immers voor kunnen zorgen dat ouders de mediator als partijdig ervaren.

Een ander nadeel is dat een mediator veelal geen specifieke kennis heeft met betrekking tot de belevingswereld en ontwikkelingsfasen van kinderen. Mediators komen uit verschillende beroepenvelden, maar blijken in de praktijk vaak een juridische achtergrond te hebben. Daarnaast zijn mediators veelal niet opgeleid tot het voeren van kindgesprekken. Een gesprek met een kind vraagt om andere gespreksvaardigheden dan een gesprek met volwassenen. Hiermee wordt uiteraard niet uitgesloten dat er mediators zijn die buitengewoon vaardig zijn in het voeren van gesprekken met kinderen en jongeren.

Uit onderzoek blijkt dat mediators regelmatig de voorkeur te geven aan de uitbesteding van het kindgesprek aan een externe gedragsdeskundige (Ter Voert & Geurts, in: *Cahiers* 2013). Ook de kinderen lijken deze veronderstelling te onderkennen. Zij beoordelen de gesprekken met een mediator gemiddeld met een 5 op een schaal van 1-10 (Ter Voert & Geurts, in: *Cahiers* 2013).

3.2.2 Vanuit de ouders

Vanuit het perspectief van de ouders heeft het inzetten van een mediator bij een kindgesprek tevens voor- en nadelen. Een belangrijk voordeel is dat de ouders de mediator zien als een betrouwbaar persoon. Ouders hebben menige emotie en menig conflict met de mediator gedeeld, waardoor zij hun kinderen veelal sneller aan hem/haar zullen toevertrouwen.

Ook hier schuilt echter weer het gevaar van de 'twee petten'. De mediator beschikt immers over informatie omtrent de scheidingssituatie en heeft kennis van de problemen, de belangen en de wensen van de ouders. Hierdoor is het voor de mediator vrijwel onmogelijk om objectief het kindgesprek in te stappen, wat afbreuk kan doen aan de kwaliteit van het kindgesprek.

3.2.3 Vanuit juridisch perspectief

Indien de uitvoerende mediator zelf het kindgesprek voert, valt het kindgesprek binnen de reeds door ouders getekende mediationovereenkomst. Dit is, zowel voor de mediator als voor de ouders, eenvoudig. Daarnaast kan het voordelig zijn dat de mediator, indien zij zelf de kindgesprekken voert, slechts met één beroepscode of tuchtrecht te maken krijgt. Dit maakt de regels voor de mediator en de ouders eenduidig. Het is immers helder waar de mediator zich aan dient te houden.

Echter, een mediator mag, vanuit haar beroep, niet adviseren. Dit maakt een reflectie op wat het kind heeft gezegd, gevaarlijk voor de meervoudig partijdige rol van de mediator. Zo zou een mediator bijvoorbeeld willen adviseren dat een kind beter niet kan wisselen van hoofdverblijfplaats wanneer dit kind in zijn eindexamenjaar zit. Dit advies staat echter haaks op de gedragsregels van de mediator en zorgt daarmee voor een spanningsveld. Op het moment dat de mediator niet is opgeleid om met kinderen te werken, moet zij zichzelf afvragen of zij nog werkt volgens artikel 7 van de gedragsregels van de MfN-mediator, waarin staat dat een mediator alleen zaken mag aannemen en doen waar zij zichzelf competent voor acht. Die vraag kan alleen de mediator zelf beantwoorden.

4. De externe gedragsdeskundige

4.1 Professional (niet zijnde tevens de mediator)

De tweede mogelijkheid is dat een professional, een ontwikkelingspsycholoog of orthopedagoog, hierna te noemen gedragsdeskundige, in het mediationtraject in gesprek gaat met het kind. Een gedragsdeskundige beschikt over de benodigde kennis en vaardigheden om op gepaste wijze in gesprek te gaan met het kind. Zo zijn gedragsdeskundigen veelal op de hoogte van de specifieke ontwikkelingsfasen, ontwikkelingsbehoeften en gesprekstechnieken. Een ander voordeel is dat een externe gedragsdeskundige voorafgaand aan het kindgesprek geen contact heeft gehad met ouders. Zij is in staat de ouders te informeren en adviseren. De stem van het kind kan hierdoor zo zuiver mogelijk vertaald worden aan de ouders. Kinderen beoordelen een gesprek met een gedragsdeskundige gemiddeld met een 6 op een schaal

van 1 tot 10, één punt hoger dan de beoordeling van de mediator (Ter Voert & Geurts, in: *Cahiers* 2013).

4.1.1 Vanuit het kind

Een mogelijk nadeel voor het kind is dat het spreken met een professional intimiderend of verwarrend kan zijn voor een kind. Gedurende de scheiding treden een heleboel veranderingen op die voor kinderen erg emotioneel (kunnen) zijn. Het spreken met een onbekende over deze emotionele gebeurtenissen, zou door een kind als onprettig ervaren kunnen worden.

Er zijn echter ook voordelen te noemen. Allereerst staat het loyaliteitsconflict binnen een gesprek met een professional minder op de voorgrond. Het is hierbij van belang dat het kind zich veilig, gehoord en gezien voelt. Een tweede voordeel is dat de professional geen andere belangen heeft dan die van het kind. De wensen, belangen en behoeften van het kind kunnen daardoor op een zuivere wijze worden teruggekoppeld aan ouders. Dat de professional veelal ervaring heeft met het voeren van kindgesprekken is een derde voordeel. Zo is de professional veelal in staat de kinderen op hun gemak te stellen, de juiste vragen te stellen en zonder oordeel te luisteren. Hierdoor ontstaat een prettige sfeer, waarin de kinderen zich gehoord en gesteund voelen.

Opgemerkt dient te worden dat het horen van kinderen in juridisch kader in veel gevallen wordt opgevangen door een bijzondere curator of door de rechter. De bijzondere curator kan een minderjarige vertegenwoordigen bij een conflict met zijn of haar ouders (of voogd) en kan worden ingeschakeld bij echtscheidingen, alimentatie en voogdijzaken. In dit artikel wordt uitgegaan van een setting binnen mediation, waarbij geen bijzondere curator is benoemd. Kinderen boven de 12 jaar krijgen bij echtscheidingen een brief van de rechter waarin hen de kans wordt gegeven hun mening kenbaar te maken. Omdat op dat moment de mediation meestal al is beëindigd, valt dit buiten dit artikel.

4.1.2 Vanuit de ouders

Een mogelijk nadeel is dat ouders niet bekend zijn met deze externe gedragsdeskundige. Wellicht hebben ouders daardoor moeite om hun kinderen aan hem/haar toe te vertrouwen en een mogelijk advies ter harte te nemen. Een ander mogelijk nadeel is het ontbreken van maatschappelijke acceptatie met betrekking tot het bezoeken van een gedragsdeskundige. Dit maakt de drempel tot het inschakelen van een gedragsdeskundige wellicht hoger dan voor het inschakelen van een mediator.

Er zijn echter ook voordelen te noemen. In de meeste situaties zijn de kinderen voor ouders van onmetelijk belang. Ouders willen dat hun kinderen zich goed voelen, dat ze hun verhaal kunnen doen en dat ze ondersteund worden bij de verwerking van de scheiding. Ouders weten veelal ook dat zij hiervoor niet altijd de aangewezen persoon zijn. Het inschakelen van een externe gedragsdeskundige, op advies van de mediator, kan daardoor voor ouders heel waardevol zijn. De mediator geeft hiermee het signaal af dat de kinderen een belangrijke rol krijgen toebedeeld binnen het mediationtraject. Tevens spreekt de mediator zijn/haar vertrou-

wen in de gedragsdeskundige uit, door haar te adviseren aan ouders.

Een ander belangrijk voordeel is dat de externe gedragsdeskundige in staat is om de beide ouders te adviseren naar aanleiding van het kindgesprek. Oftewel, de gedragsdeskundige is bekwaam een vertaalslag te maken naar aanleiding van het kindgesprek en ouders handvatten en begeleiding te bieden op dit gebied.

4.1.3. Vanuit juridisch perspectief

Juridisch gezien is het belangrijk dat een externe gedragsdeskundige, net als de uitvoerende mediator, toestemming verkrijgt van beide ouders voor het voeren van het kindgesprek. Deze toestemming is noodzakelijk om het kindgesprek te voeren en vergroot de kans dat er een breed gedragen oplossing wordt gevonden. Immers, enkel wanneer beide ouders toestemming geven voor het gesprek, staan beide ouders open voor de informatie die voortkomt uit het gesprek.

Een mogelijk nadeel is dat de gedragsdeskundige de informatie vanuit het kindgesprek niet zomaar mag delen met de uitvoerende mediator, in verband met het geldend beroepsgeheim. Het delen van deze informatie is in sommige gevallen echter van groot belang. Denk bijvoorbeeld aan zorgen omtrent emotionele afsluiting, sterke loyaliteitsconflicten of ouderverstoting. Indien er sprake is van vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling, is het de gedragsdeskundige toegestaan om haar beroepsgeheim te breken.

5. Conclusie

In echtscheidingsituaties kiezen ouders vaak voor mediation om in overleg afspraken te maken met betrekking tot de scheiding, zo ook over de zorg voor de kinderen. Binnen deze afspraken dient aandacht te zijn voor de betrokkenheid van de kinderen. Deze betrokkenheid is vormvrij en door ouders zelf in te vullen. Binnen mediation kunnen ouders ervoor kiezen de kinderen (ook) te laten horen door een professional. Dit betreft een eenmalig gesprek wat gevoerd kan worden door de mediator die de mediation begeleidt of een externe gedragsdeskundige.

Graag pleiten wij nadrukkelijk voor het betrekken van het kind bij de scheidingssituatie. Kinderen hebben het recht hun mening te laten horen, op een manier die recht doet aan hun mogelijkheden, de schade zoveel mogelijk beperkt en ruimte biedt voor een optimaal ontwikkelingsperspectief. Ook in situaties waar een scheiding zonder grote conflicten verloopt, pleiten wij voor een kindgesprek door een professional. Dit ondersteunt ouders in het samen kijken naar hun kind en kan voorkomen dat een kind ongemerkt een loyaliteitsconflict ontwikkelt. In dit artikel is betoogd dat een externe gedragsdeskundige zich het beste leent voor een dergelijk proces.

Literatuurlijst

- Amato, P. R. (2010). Research on divorce: Continuing trends and new developments. *Journal of Marriage and Family*, 72(3), 650-666.
- Amato, P. R., & Keith, B. (1991). Parental divorce and the well-being of children: a meta-analysis. *Psychological bulletin*, 110 (1), 26-30.
- Baracs, M. N., & Vreeburg-van der Laan, E. J. M. (2014). Vechtende ouders, het kind in de knel: Adviesrapport over het verbeteren van de positie van kinderen in vechtscheidingen. *De Kinderombudsman*.
- Brenninkmeijer, A. F. M., Bonenkamp, H. J., Oyen, K. van, Prein, H. C. M., & Walters, P. (2009). *Handboek mediation*. Sdu Uitgevers.
- Buysse, A., Put, J., Rober, P., Schoors, K., Taelman, P., & Verschelden, G. (2011). Is er een goede manier om te scheiden? Interdisciplinair onderzoek naar optimalisatie van scheidingstrajecten. Universiteit van Gent/Katholieke Universiteit Leuven: IPOS.
- Cashmore, J. (2011). Children's participation in family law decision-making: Theoretical approaches to understanding children's views. *Children and Youth Services Review*, 33(4), 515-520.
- Coenraad, L.M. (2014). Voices of minor children heard and unheard in judicial divorce proceedings in the Netherlands. *Journal of Social Welfare & Family Law*, 36, 4, 370-380.
- Hendriks, A. (2012). Passende contactregelingen? Maatwerk!, *Tijdschrift Relatierecht en Praktijk*, 6, 255-258.
- Heusden, A. van, & Eerenbeemt, E. M. van den, (1983). *Ivan Boszormenyi-Nagy en zijn visie op individuele en gezinstherapie*. Balans in beweging. Haarlem.
- Latten, J. (2004). Trends in samenwonen en trouwen. De schone schijn van de burgerlijke staat. *Bevolkingstrends*, 52 (4), 45-60.
- Lawick, J. van, & Visser, M. (2014). *Kinderen uit de Knel: een interventie voor gezinnen verwickeld in een vechtscheiding*. Amsterdam: SWP.
- Neuman, M.G., & Romanowski, P. (2011). *En de kinderen scheiden mee... Het Zandkastelenprogramma*. Amsterdam: SWP.
- Manning, W. D., & Smock, P. J. (1999). New families and non-resident father-child visitation. *Social Forces*, 78 (1), 87-116.
- Mannion, G. (2007). Going spatial, going relational: Why "listening to children" and children's participation needs reframing. *Discourse: studies in the cultural politics of education*, 28(3), 405-420.
- Minuchin, S. (2008). *Gezinstherapie*. Utrecht: Het Spectrum.
- Singendonk, K., & Meesters, G. (2012). *Kind en echtscheiding: een ontwikkelingspsychologisch perspectief*. Pearson Assessment and Information.
- Smart, P. C., & Neale, B. (2000). It's my life too Children's perspectives on post-divorce parenting. *Family Law Bristol*, 30, 163-169.
- Spruijt, E. (2007). *Scheidingskinderen. Overzicht van recent sociaal-wetenschappelijk onderzoek naar de gevolgen van ouderlijke echtscheiding voor jongeren en kinderen*. Amsterdam: SWP.

Spruijt, A. P., & Kormos, H. (2010). *Handboek scheiden en de kinderen: Voor de beroepskracht die met scheidingskinderen te maken heeft*. Bohn Stafleu van Loghum.

Spruijt, A. P., & Kormos, H. (2014). *Handboek scheiden en de kinderen: Voor de beroepskracht die met scheidingskinderen te maken heeft*. Bohn Stafleu van Loghum.

Spruijt, E., Kormos, H., Burggraaf, C., & Steenweg, A. (2002). Het verdeelde kind. *Literatuuronderzoek Omgang na Scheiding*.

Thibaut, J., & Walker, L. (1978). A theory of procedure. *California law review*, 541-566.

Vermeulen, P. (2008). *Een ouderschapsplan maken: praktische tips en adviezen voor ouders die gaan scheiden*. Rotterdam: Ad Donker bv.

Voert, M. J. ter, & Geurts, T. (2013). Evaluatie ouderschapsplan: Een eerste verkenning. *Cahiers*.

Warshak, R. A. (2003). Payoffs and pitfalls of listening to children. *Family relations*, 52(4), 373-384.